

ALI IMPLEMENTACIJA PROIZVAJALČEVE RAZŠIRJENE ODGOVORNOSTI PRINAŠA RAZBREMENITEV STROŠKOV JAVNE SLUŽBE?

Mag. STANKA CERKVENIK

KONCEPT RAZŠIRJENE ODGOVORNOSTI PROIZVAJALCA

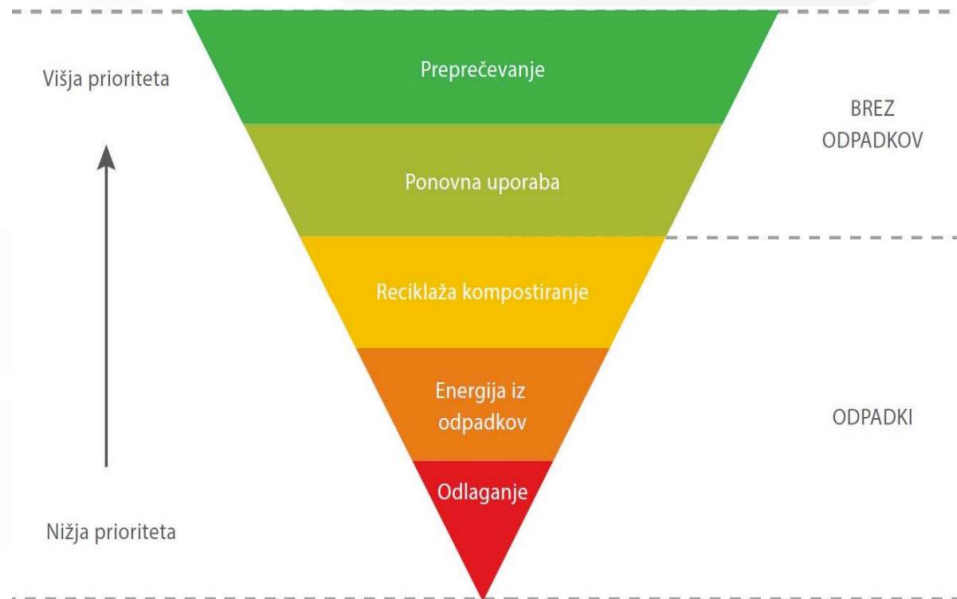

Koncept razširjene odgovornosti proizvajalca (angl. *Extended Producer Responsibility* - EPR) je zasnoval švedski akademik Thomas Lindhqvist, ko je leta 1990 raziskoval, kako sistemi recikliranja vodijo k politikam za spodbujanje čistejše proizvodnje.

KONCEPT RAZŠIRJENE ODGOVORNOSTI PROIZVAJALCA

- Razširjena odgovornost proizvajalca je strategija varovanja okolja za doseganje okoljskega cilja zmanjševanja vplivov proizvodov na okolje.
- Proizvajalec je odgovoren za celotni življenjski cikel proizvoda, še zlasti za prevzemanje odpadnega proizvoda, njegove obdelave, predelave in končne odstranitve proizvoda.

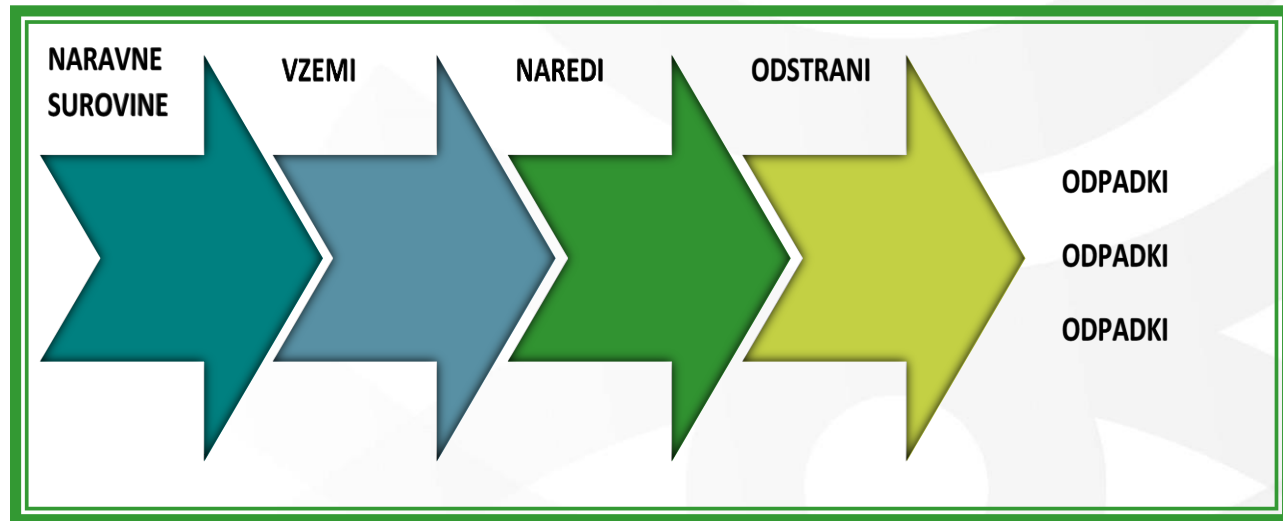
VZPOSTAVITEV POLITIKE PROIZVAJALČEVE RAZŠIRJENE ODGOVORNOSTI

Namen uvajanja sistema razširjene proizvajalčeve odgovornosti predstavlja strateški prehod od linearnega h krožnemu gospodarstvu.

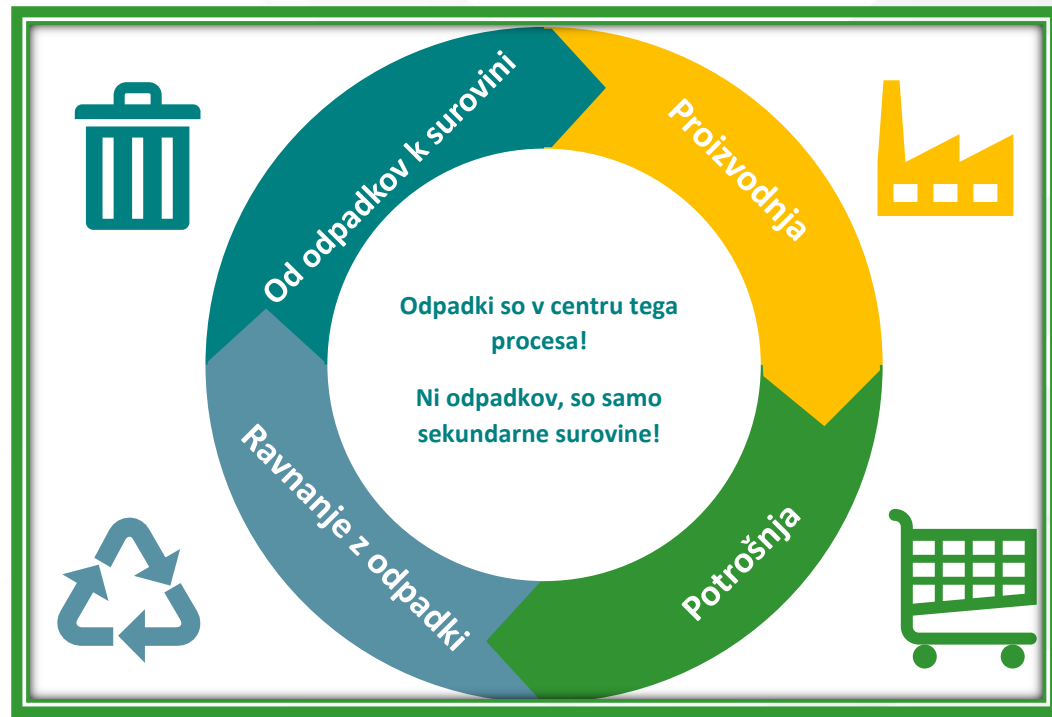
- Po vsebini je izpeljanka načela onesnaževalec plača in pristopa preprečevanja onesnaževanja, ki vključuje tudi razmišljanje o življenjskem ciklu proizvodov.

SHEMA RAVNANJA Z NARAVNIMI VIRI V KONCEPTU LINEARNEGA GOSPODARSTVA

SHEMA RAVNANJA Z NARAVNIMI VIRI V KONCEPTU KROŽNEGA GOSPODARSTVA

VZPOSTAVITEV POLITIKE PROIZVAJALČEVE RAZŠIRJENE ODGOVORNOSTI

Koncept na novo opredeljuje ravnanje ob koncu življenjske dobe proizvodov in razširja proizvajalčevo odgovornost na celoten življenjski cikel proizvoda.

- Načelo spodbuja pristop »*od zibelke do zibelke*« - da se izdelki in embalaža, ki jo potrošniki zavržejo, predelajo, reciklirajo in ponovno uporabijo za izdelavo novih izdelkov.

PROIZVAJALČEVA RAZŠIRJENA ODGOVORNOST

Pristop okoljske politike,
pri katerem je
odgovornost proizvajalca
razširjena na fazo konca
življenjske dobe izdelka.

Določa obveznosti za
proizvajalce, da
prenesejo finančno in
včasih tudi fizično
odgovornost za ravnanje
z odpadki iz javnega
sektorja na proizvajalce.

ODGOVORNOST PROIZVAJALCA SE NE KONČA S TEM, KO PROIZVOD PRODA

- ▶ Proizvajalec mora poskrbeti tudi za prevzemanje odpadnega proizvoda, njegovo obdelavo in predelavo ter za končno okolju prijazno odlaganje.
- ▶ Proizvajalčeva razširjena odgovornost je namenjena internalizaciji negativnih okoljskih stroškov in prenosu odgovornosti za upravljanje izdelkov in odpadkov, ki iz tega izhajajo, z davkopllačevalcev na proizvajalce.

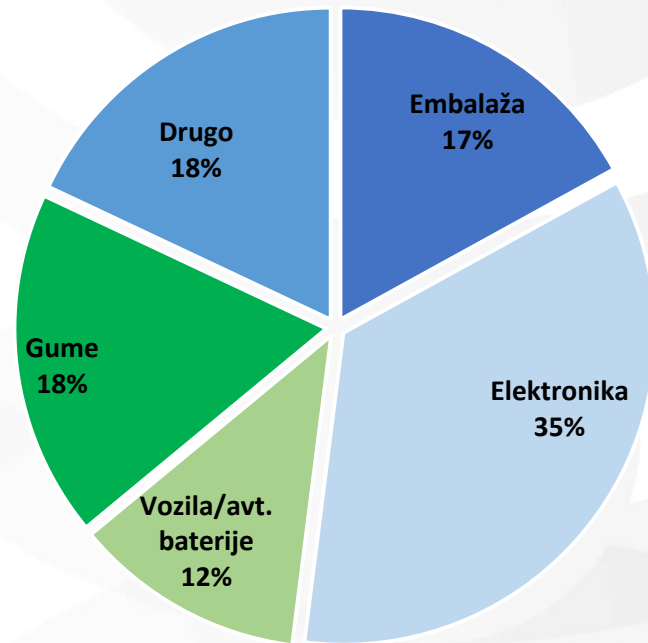
POLITIKA RAZŠIRJENE PROIZVAJALČEVE ODGOVORNOSTI – OECD

- Zakonodaja PRO je bila prva uvedena v Evropski uniji, danes je razširjena po vsem svetu, vključno z Indijo, Avstralijo, Japonsko, Kanado in Združenimi državami.
- Kljub globalni prisotnosti se oblika izvajanja od države do države razlikuje, od obveznih predpisov na nacionalni ali lokalni ravni do prostovoljnih pobud za skrbništvo nad izdelki.
- Tudi strogost se razlikuje, ali morajo proizvajalci kriti celotne stroške svojih izrabljenih izdelkov ali le del stroškov.

DELEŽ ORGANIZACIJ PRO PO SKUPINAH PROIZVODOV

- Po vsem svetu je vzpostavljenih več kot 400 shem, ki so implementirane za različne vrste izdelkov.
- Po podatkih OECD je največ organizacij PRO implementiranih za področje ravnanja z odpadno električno in elektronsko opremo, gume in embalažo.

Vir: OECD, 2016.

**NA RAVNI EU JE
NAČELO
PROIZVAJALČEV
E RAZŠIRJENE
ODGOVORNOSTI
UVEDLA
DIREKTIVA
2008/98/ES O
ODPADKIH.**

- ▶ PRO se šteje za enega glavnih instrumentov v podporo implementacije tristopenjske hierarhije ravnanja z odpadki in s tem za povečanje preprečevanja odpadkov, ponovne uporabe in recikliranja.
- ▶ Razširjena odgovornost proizvajalca se izvaja z upravnimi, ekonomskimi in informativnimi instrumenti. Sestava teh instrumentov določa natančno obliko razširjene odgovornosti proizvajalca.

**NAČELO PRO JE
V SLOVENSKI
PRAVNI RED
PRENESEN Z
ZAKONOM O
VARSTVU
OKOLJA.**

Uveljavitev določil EU Direktive o odpadkih 2008/98/ES v slovenskem prostoru pomeni, da bodo stroške ravnanja z odpadkovnimi tokovi PRO v bodoče v celoti financirali proizvajalci, ob upoštevanju izjem, kot jih določa Direktiva.

Pri tem država lahko odstopi od prenosa finančne odgovornosti v višini 100 % na proizvajalce pod določenimi pogoji.

V SKLADU Z NAČELOM PRO JE PRI NAS UREJENO RAVNANJE Z OSMIMI TOKOVI ODPADKOV

ODPADNA EMBALAŽA

IZRABLJENA VOZILA

IZRABLJENE GUME

ODPADNA ELEKTRIČNA
IN ELEKTRONSKA
OPREMA - OEEO

ODPADNE BATERIJE IN
AKUMULATORJI

ODPADNA
FITOFARMACEVTSKIMA
SREDSTVA

ODPADNA ZDRAVILA

ODPADNE NAĞROBNE
SVEČE

Proizvajalec mora zagotavljati financiranje stroškov:

- zbiranja odpadkov iz proizvodov,
- prevoza in obdelave odpadkov iz proizvodov,
- izpolnjevanja okoljskih ciljev pri zagotavljanju ravnanja z odpadki iz proizvodov v skladu s predpisi,
- informiranja javnosti in obveščanja imetnikov odpadkov in, kadar je predpisano, dajanja informacij osebam, ki izvajajo obdelavo odpadkov, zbiranja in posredovanja predpisanih podatkov ministrstvu.
- **Proizvajalec mora zagotavljati tudi financiranje zbiranja odpadkov iz proizvodov od izvirnih povzročiteljev odpadkov, ko je zbiranje teh odpadkov določeno kot obvezna občinska gospodarska javna služba zbiranja komunalnih odpadkov.**

- ▶ Razširjena odgovornost proizvajalcev pomika breme zagotavljanja ustreznega ravnanja z odpadki od lokalnih skupnosti in davkoplačevalcev na proizvajalce.
- ▶ Stroške, ki se nanašajo na izpolnjevanje PRO, proizvajalci vključujejo v ceno proizvoda.
- ▶ Stroške posredno pokrivajo končni potrošniki ob nakupu novega proizvoda.

A close-up photograph of a pile of discarded metal cans and a cigarette butt on a dark, textured surface. The cans are of various colors, including gold, silver, and red. One gold can in the foreground is open, showing its interior. The cigarette butt is partially smoked and lies among the cans. The background is slightly blurred, showing more cans and a red and white striped object.

2023

PROIZVAJALČEVA RAZŠIRJENA ODGOVORNOST IN JAVNA SLUŽBA ZBIRANJA KOMUNALNIH ODPADKOV

Stroške ločenega zbiranja in prevoza odpadkov iz proizvodov, za katere velja proizvajalčeva razširjena odgovornost, morajo v skladu z določili ZVO kriti proizvajalci.

Zbiranje odpadne embalaže v sistemu od vrat do vrat v Sloveniji zagotavlja 63 izvajalcev OGJS zbiranja komunalnih odpadkov.

V okviru izvajalcev GJS se izvaja zbiranje skoraj vseh odpadkov, ki so vključeni v PRO. Izjema so izrabljena motorna vozila in izrabljene gume, katerih zbiranje se v okviru IJS izvaja le delno.

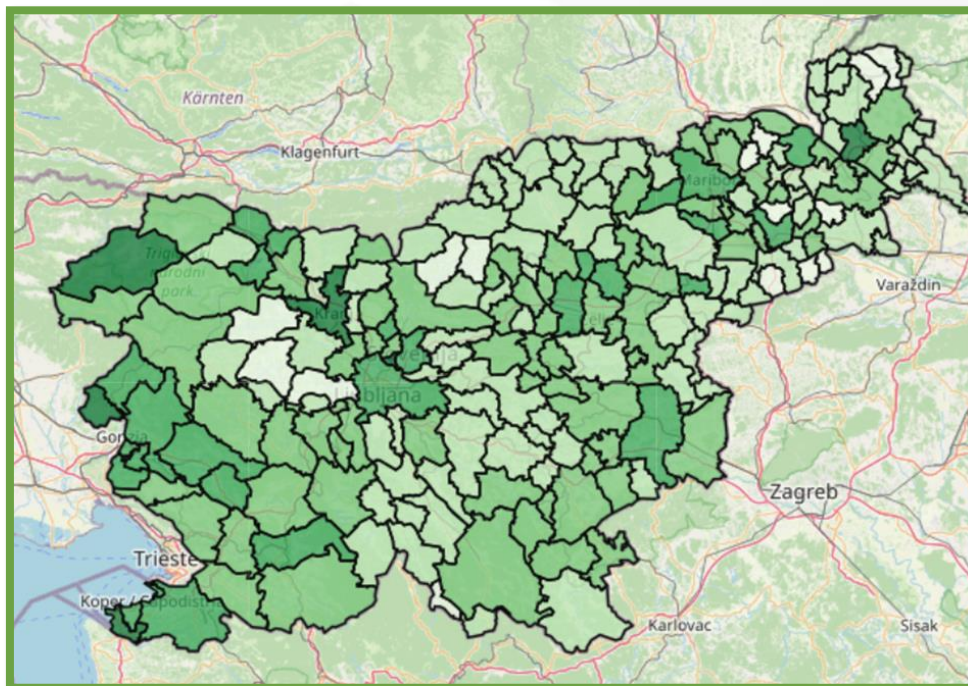
Glede na količino masnega toka odpadkov je najobsežnejše zbiranje komunalne odpadne embalaže ter zbiranje odpadne električne in elektronske opreme.

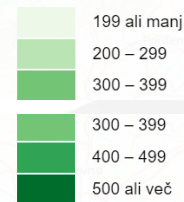
KOLIČINA ZBRANIH KOMUNALNIH ODPADKOV LETU 2021

V letu 2021 je v slovenskem prostoru nastalo 191.177 ton komunalnih odpadkov oz. 518 kg na prebivalca.

Nastala količina komunalnih odpadkov predstavlja 11,6 % vseh nastalih odpadkov.

v kg/prebivalca po občinah

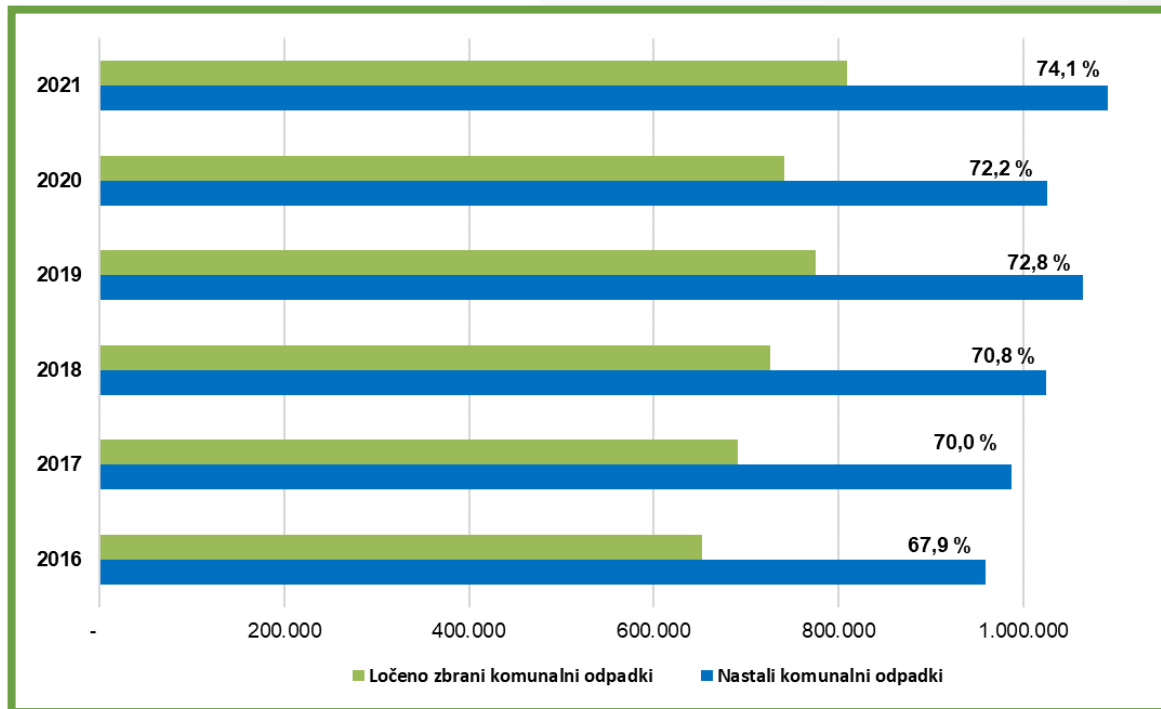

NASTALI IN LOČENO ZBRANI KOMUNALNI ODPADKI V SLOVENIJI

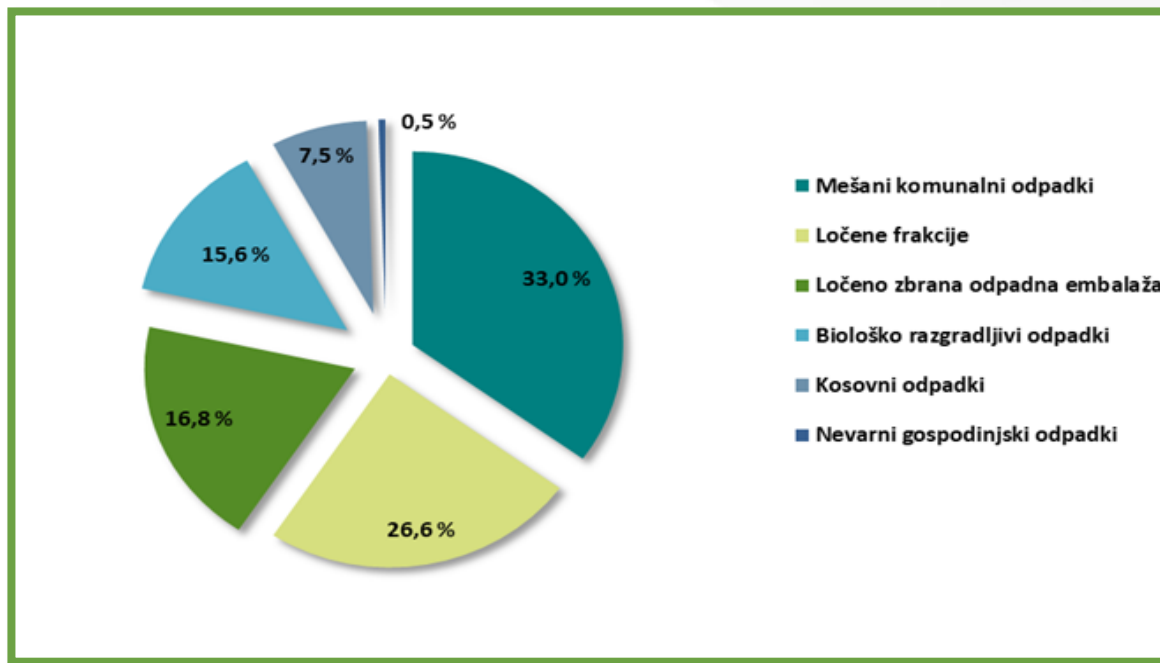
Izvajalci javne službe zbiranja komunalnih odpadkov so v letu 2021 zbrali 70,5 % vseh nastalih komunalnih odpadkov.

Ločeno je bilo zbranih 74,2 % vseh nastalih komunalnih odpadkov

POVPREČNA STRUKTURA ZBRANIH KOMUNALNIH ODPADKOV

Vir: Primerjalna analiza ravnanja s komunalnimi odpadki za leto 2021, Inštitut za javne službe, 2022.

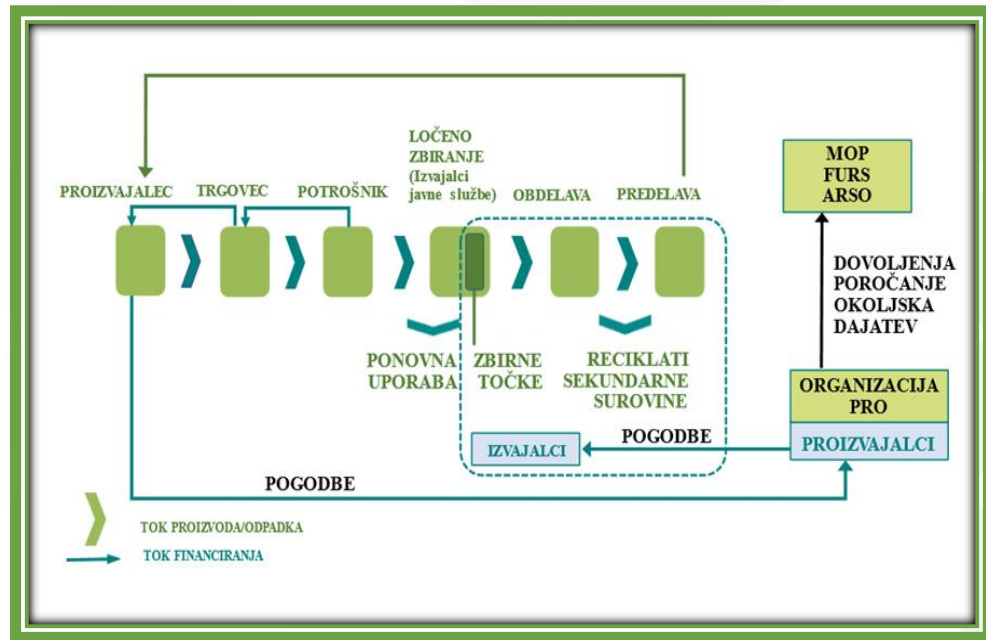
2023

Izvajalci javnih služb se z uveljavitvijo načela PRO soočajo z izzivi, kako ustrezno evidentirati in organizacijam PRO zaračunati stroške ločenega zbiranja in prevoza odpadkov, za katere velja proizvajalčeva razširjena odgovornost.

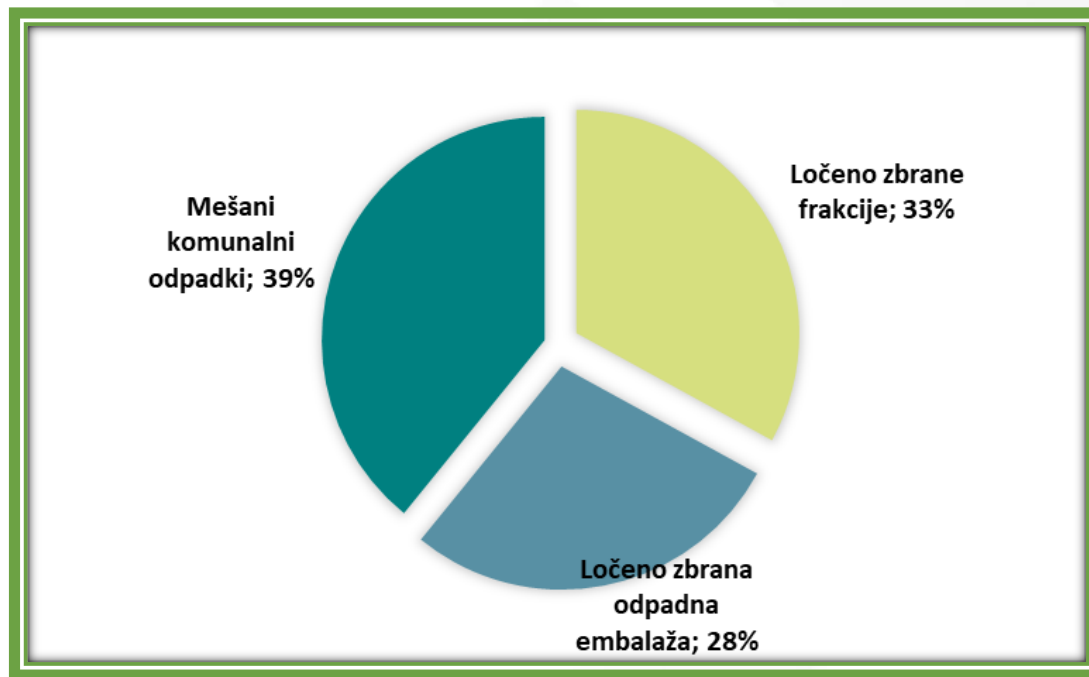
KONCEPT PROIZVAJALČEVE RAZŠIRJENE ODGOVORNOSTI Z DELJENO ODGOVORNOSTJO

- ▶ V Sloveniji na področju sistema PRO velja deljena odgovornost za financiranje stroškov, nastalih z zasledovanjem okoljskih ciljev.
- ▶ Stroške ravnanja z ločeno zbranimi frakcijami PRO odpadkov pri izvajalcih javnih služb krijejo občani.
- ▶ Izvajalci javnih služb so dolžni ločeno zbrane frakcije brezplačno predati pooblaščenim organizacijam PRO.

POVPREČNA STRUKTURA STROŠKOV ZBIRANJA KOMUNALNIH ODPADKOV

STROŠKI LOČENEGA ZBIRANJA KOMUNALNIH ODPADKOV IN OBLIKOVANJE CENE

V skladu z Uredbo MEDO izvajalci javne službe ločeno oblikujejo in uporabnikom zaračunajo:

- ▶ ceno, ki vključuje stroške zbiranja ločenih frakcij določenih komunalnih odpadkov in kosovnih odpadkov, ločeno zbrane odpadne embalaže in mešanih komunalnih odpadkov;
- ▶ ceno, ki vključuje stroške zbiranja biološko razgradljivih kuhinjskih odpadkov in zelenega vrtnega odpada.

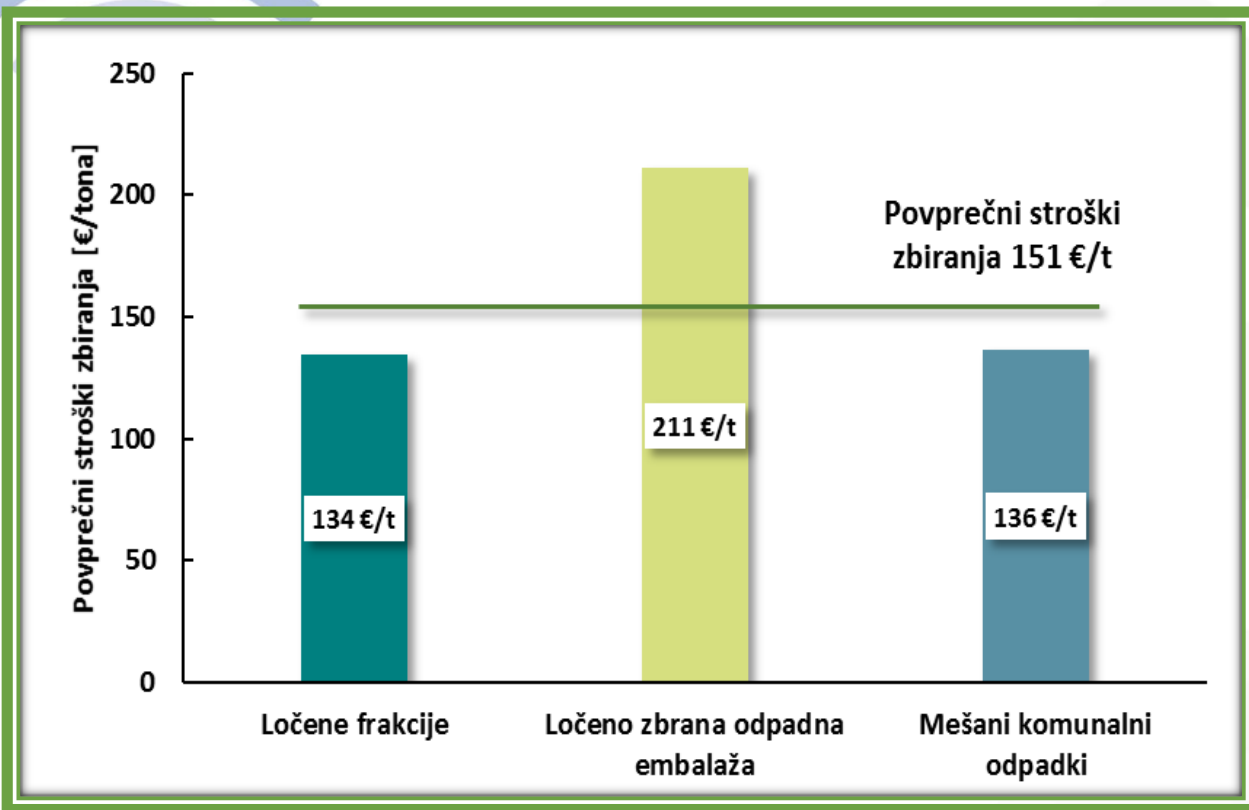

STROŠKI LOČENEGA ZBIRANJA KOMUNALNIH ODPADKOV IN OBLIKOVANJE CENE

- ▶ Glede na obstoječo metodologijo oblikovanja cen se za storitev zbiranja posameznih ločeno zbranih frakcij in ločeno zbrane odpadne embalaže ne oblikujejo ločene cene;
- ▶ Stroški se skupaj s stroški zbiranja mešanih komunalnih odpadkov zaračunajo uporabnikom sorazmerno glede na prostornino zabojnika za mešane komunalne odpadke in pogostost odvoza zabojnika.
- ▶ Glede na sistem deljene odgovornosti financiranja in metodologijo oblikovanja cen ločeno evidentiranje stroškov zbiranja posamezne frakcije odpadkov pri izvajalcih v večini primerov ni vzpostavljeno, ali pa je tudi metodološko neenotno.

-
- ▶ Analize kažejo, da višina stroškov pri posameznih izvajalcih javne službe močno variira glede na posamezne odpadkovne tokove.
 - ▶ Največji (absolutno in relativno glede na delež v celotnih stroških ravnanja) so stroški ločeno zbrane odpadne embalaže.
 - ▶ Za ostale tokove ločeno zbranih frakcij pa evidentiranje stroškov ni vzpostavljeno v taki meri, da bi jih izvajalci javnih služb lahko argumentirano prenesli na proizvajalce.

OCENJENI POVPREČNI STROŠKI LOČENEGA ZBIRANJA KOMUNALNIH ODPADKOV

ALI IMPLEMENTACIJA PROIZVAJALČEVE RAZŠIRJENE ODGOVORNOSTI PRINAŠA RAZBREMENITEV STROŠKOV JAVNE SLUŽBE?

- ▶ Uveljavitev razširjene proizvajalčeve odgovornosti bo vplivala na znižanje stroškov za izvajalce javne službe in posledično za gospodinjstva, na drugi strani pa na povišanje finančnih prispevkov proizvajalcev in višje cene za kupce proizvodov.
- ▶ Pogoj za prenos stroškov na organizacije PRO pa je, da izvajalci javnih služb poznajo stroške, ki jih povzroča zbiranje posameznih tokov odpadkov iz sistema PRO.

ALI IMPLEMENTACIJA PROIZVAJALČEV RAZŠIRJENE ODGOVORNOSTI PRINAŠA RAZBREMENITEV STROŠKOV JAVNE SLUŽBE?

- ▶ Za uveljavitev ustreznega povračila stroškov zbiranja odpadkov iz sistema PRO morajo izvajalci javne službe čim prej vzpostaviti ustrezne evidence stroškov po posameznih odpadkovnih tokovih, ki bodo omogočile pregledno spremljanje, upravljanje in nadzor stroškov ločenega zbiranja posameznih vrst odpadkov iz sistema PRO.

12. konferenca
komunalnega
gospodarstva

2023

Mag. **Stanka Cerkvenik**, univ. dipl. ekon.
strokovna direktorica

T: +386 41 821 821

E: stanka.cerkvenik@javne-sluzbe.si

INŠTITUT ZA JAVNE SLUŽBE

www.javne-sluzbe.si

